

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Uniuersus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputat. XXXIX. De Antepredicamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

Diversitas
Physica non
constituit di-
versas Prædi-
cabilia.

Genus respectu illorum, licet in entitate sit Acci- dens, quam animal respectu hujus & illius animalis. Calor ergo & animal in ratione Prædicabilis solo differunt numero, licet materialiter distinguantur plusquam specie, diversitas enim Prædicabilium formaliter desinitur tantum ex diverso modo prædicandi. Imò Genus entis realis & entis rationis sunt univoca, & in ratione Generis numero tantum distin- cta, quia in eâ ratione sunt planè similia, & in quid incompletè de suis inferioribus æqualiter prædicantur. Quod idem dici de negationibus potest, omnis autem alia diversitas est Dialecticæ materialis, nec

ad logicam spectat.

Hæ propositiones animal est rationale, sensibile est admirativum, animal est risibile, & hujusmodi alæ spe- ctant ad quintum Prædicabile, nam licet risibilitas necessariam habeat connexionem cum rationali, cum animali tamen secundum se considerato habet so- lum contingentem. Hæ autem, Petrus est persona humana, reducitur ad quartum Prædicabile, quia per- sonalitas est passio essentialis; si verò sumatur Petrus reduplicativè, seu ut suppositum est, est prædicatio essentialis, sicut homini albo ut albo essentialis est albedo.

IV.
Varia prædi-
cationes stu-
diantes ad
quintum
Prædicabile.

DISPUTATIO XXXIX.

De Antepredicamentis.

Inter alios Aristotelis libros unus est quem de ca- tegoriis inscripsit, seu Prædicamentis, ubi res om- nes, in suas quisque classes ac series distribuit, cla- raque ac facili methodo, & ordine digessit, substan- tiam ab accidentibus, & hæc à se invicem separan- do, quò facilius intellectus & ad illius, & horum no- titiam possit pertingere. Librum hunc in tres divi- dit partes, Antepredicamenta, Prædicamenta, & Postpræ- dicamenta. At, ne Logica in nimis magnam molem excrescat, Tractatum de Prædicamentis in Metaphy- sicam, qui proprius eorum locus est, differemus.

SECTIO PRIMA.

De Univocis, & Equivocis.

I.
Definitur
univoca, &
Equivoca.

Univoca secundum Aristotelem sunt, quorum nomen est commune, ratio verò substantia secundum nomen eadem, ut homo, animal, equus. Equivoca sunt, quorum nomen est commune, ratio verò substantia secundum nomen diversa. Per rationem substantiæ non intelligitur quod res per terminum univocum vel æquivocum significata, necessariò esse debeat sub- stantia, sed illius objectum denotatur, sive substan- tia sit sive accidens. Unde albus univocè de homine dicitur, equo, & pariete albis, quanta enim cunque in essentiâ sit discrepantia, in ratione albi conveniunt; imò in his & hujusmodi tricia semper involvi vi- detur reduplicatio. Ly nomen vocem per quam res importatur, significat, & in hoc Equivoca differunt ab univocis, quòd illa prout eò nomine significantur, solam habeant vocem communem, res autem est planè diversa, ut homo respectu veri hominis, & pi- cti. In univocis verò non vox tantum, sed res etiam per vocem significata, ejusdem rationis est & conceptus.

Quomodo
differant
univoca &
Equivoca.

II.
Equivoca
sub unâ ra-
tione sunt
univoca sub
aliâ.

III.
Equivoca
nunc dicta.

Hic tamen adverte, res quæ per terminum æqui- vocum significantur, in aliâ ratione convenire posse univocè, ut Gallus Galliæ incolam significat & gal- lum gallinaceum, ac nomen præterea proprium est viri; sub qua râtione tria hæc solo conveniunt no- mine, cum res hoc nomine significatæ importentur ut diversæ, ac in ratione animalis, viventis, substan- tiæ convenientia est inter eos univoca. Equivoca ergo sic dicuntur quasi æquè vocata, seu quasi æquè eandem vocem & aliud nihil parti- cipantia, nam ratio substantiæ prout eadem voce si- gnificatur, debet esse diversa, id est, res illæ ut nomi- ne æquivoco importantur, diversam habere debent definitionem & essentialiam: sic canis ut de terrestri dicitur, animal significat latrabile, ut de cælesti, sy- llus.

Dices, Equivoca plura significant ut plura, ergo unâ æqueunt definitione exprimi, malè ergo Ari- stoteles suprâ unâ illa de definitione est complexus. Re- spondeo, Equivoca entitativè seu essentialiter defi- niri unâ definitione non posse, posse denominativè, id est, in quantum illa omnia denominationem reci- piunt significati, seu eadem voce denotari, ut sic conveniunt, suntque univoca, sicut licet equus, tene- bræ, & Chimæra, secundum suas entitates in ratio- ne univocâ non conveniant intrinsicè omnibus com- muni, sic tamen in aliquâ extrinsecâ, cogniti verbi gratiâ, seu representati.

IV.
Quomodo
definiuntur
Equivoca,
cum signifi-
cent plura
ut plura.

Licet ergo vox canis sit Equivoca quia plura si- gnificat ut plura, illa tamen plura secundum rationè significati per hanc vocem sunt univoca, quia ratio- nem illam extrinsecam æquè participant, seu æquè vocantur hoc nomine: canis verò non illa significat reduplicativè, ut significata hoc nomine, sic namque significaret se, sed specificativè tantum, illa nimirum quæ secundum rationes illas diversas hac voce signi- ficantur. Quæ etiam est causa cur nomen Petrus non sit univocum respectu omnium, qui hoc nomi- ne appellantur, quia nimirum non illos reduplicati- vè significat, ut vocantur hoc nomine, sed entitates singulorum ut à parte rei discrepantes.

V.
Plura in se
ut eadem
voce signifi-
cantur sunt
univoca.

Quæres, utrum dari hæc possit æquivocatio in mente: Negat communis sententia saltem de nostro intellectu in viâ, nam Deus & Angeli unico actu in entitate simplicissimo, pluribus tamen in represen- tatione æquivalente, plura ut plura distinctissimè cognoscunt. Existimo tamen in mente etiam nostrâ hic in viâ dari æquivocationem posse. Ratio est, quia sicut vox illa æquivoca est quæ plura ut plura signi- ficat, ita conceptus æquivocus erit ille, qui plura ut plura representat. Cum ergo nil vetet quò minus unus in nobis detur conceptus, qui plura ut plura representet (quidni enim terrestrem canem, & cæ- lestem eodem actu cognoscere poterimus, etiam se- cundum particulares eorum rationes?) nihil etiam impedit quò minus in mente nostrâ vel pro hoc sta- tu, æquivocatio dari possit.

VI.
Deus &
Angeli unico
actu repræ-
sentant plu-
ra ut plura.

Idem etiam
possunt ho-
mines in
viâ.

Ut ergo aliquid sit univocum, debet esse ratio om- nino eadem, ac proinde à particularibus differentiis præcisa, & universalis. Actus ergo representans plu- ra individua ut plura, non est univocus, sed æquivoc- us: licet enim representet rationem in qua conveniunt materialiter, representat tamen illam ut di- versificatam, ac proinde ratio substantiæ, ut per in- tellectum representantata, est formaliter diversa. Reli- qua quæ ad univoca vel Equivoca spectant, in in- troductione fusè sunt tradita.

VII.
Quid requi-
ratur, ut
aliquid sit
perfectè univ-
ocum.

SECTIO

SECTIO II.

De Denominativis.

I. Denominativa secundum Aristotelem sunt quae ab aliquo nominis denominationem habent, differentiâ casu, ut à Grammatica Grammaticus, à fortitudine fortis.

II. Ad Denominativa nonnulla requiruntur: primò ut denominans & denominativum quoad casum & terminationem nec eadem omnino sint, nec omnino diversa, defectu cuius, ut aliqui affirmant. Musica non est hoc sensu nomen Denominativum, ut artem significat, & mulierem artis illius peritam, quia casu seu terminatione non differunt. Latius tamen accipi solet nomen Denominativi, pro eo omni quod denominationem ab alio accipit.

III. Secundo requirunt aliqui, ut forma sit accidentalis, ut Grammaticus niger, fortis, non essentialis. Melius tamen alij dari etiam posse Denominativa à formis essentialibus asserunt, seu substantialibus, hominem exempligratiâ, dicunt ab humanitate denominari, ex qua constituitur. Nomen tamen denominans in concreto importari debet, non in abstracto; unde Iustitia non est nomen Denominativum, est tamen iustus.

IV. Denominatio alia extrinseca, ea nimirum in qua forma denominans est subiecto extrinseca, ut esse cognitum, amatum, dextrum, visum: de quibus latè dictum est tractatu de Ente rationis d. 1. q. 1. i. intrinseca alia, in qua forma denominans est subiecto intrinseca; ut esse album, nigrum, cognoscens, de quibus alia.

V. De dextro & sinistro est difficultas, sintne extrinsecae denominationes, an intrinsecae. Ad quod notandum, duplicem esse denominationem dextri vel sinistri, alteram respectu manus, quod dextra vocetur aut sinistra, & hæc denominatio est merè extrinseca, voluntas scilicet hominum, qui his eas voluerunt nominibus appellari, licet aliquod nonnumquam sit in rebus fundamentum; unde nonnulli autumant ex eo huic parti hominis potius quam alteri nomen dexterae fuisse impostum, quod fortior sit altera, utpote in qua masculi & nervi perfectius coeunt & continentur.

VI. Alia est denominatio dextri vel sinistri, quæ ex eo alicui rei provenit, quod à dextris ponatur vel sinistris, & hæc ab aliquibus Denominatio dicitur extrinseca, ab aliis extrinseca partim, partim intrinseca; dicunt enim aliquid dextrum vel sinistrum denominari per suam entitatem à dextris positam vel sinistris, seu per entitatem suam in his vel illis circumstantiis, ita ut circumstantiæ, seu dextra vel sinistra alterius aliquo modo denominationem illam ingrediantur. Sed his fortè est de nomine. De Denominativis disputatum est in Introductione; quare hæc in præfenti sufficiant.

SECTIO III.

De Analogis in communi.

I. Hæc communiter assignatur Analogorum definitio, Analoga sunt, quorum nomen est commune ratio verò per nomen significata neque omnino eadem, neque omnino diversa. Quæ definitio colligitur ex Aristotele 4. met. c. 2. & 1. 5. c. 6. & alibi sæpius, item ex D. Thoma, 1. p. q. 13. art. 5. corp. & alibi: & quam declarandam.

II. Notandum, tria ab Aristotele & aliis statui Equivocorum genera. Primum eorum est quæ plura significant ut plura, seu ut omnino diversa, quæ dicuntur R. P. Th. Comptoni Philosophia.

tur Equivoca simpliciter. Secundo dicuntur quædam Equivoca vel Analogi physice, logice tamen loquendo sunt univoca, ut animal, quia ratio illa communis abstracta, quantum est ex se, æqualiter participalis est ab inferioribus. Unde diversitas in solis exercetur differentiis, non in ipsa ratione communi. Quo sensu capiendus est Aristoteles 2. Ph. tex. 3. sub genere dicitur, sub genere latere Equivocationes: nisi forte de ambiguitate potius sit ibi intelligendus, quia addito nomine animal, dubitamus pro qua specie supponat. Tertio loco ponuntur ea quæ nec univoca logice sunt, nec Equivoca, sed medio quasi modo inter illa duo se habent, vocanturque Analoga absolute, de quibus præsens procedit quæstio. Hæc tamen propius ad Equivoca accedunt, imò ab Aristotele subinde Equivoca dicuntur.

Ad Analoga sicut ad Equivoca requiritur ut convenientia & disconvenientia sic in ratione per nomen importatâ, in aliâ enim ratione univocè possunt convenire, ut risus respectu hominis & prati Analogus est in ratione risus, at in ratione substantiæ univocè conveniunt pratum & homo. Imò ratio risus abstracta à solo risu hominum, & alia ratio abstracta à solo risu pratorum sigillatim sumptæ sunt univocæ.

Analogia alia propria, quippe quæ rationem aliquam communem per nomen significatam proprie in se repertam habent, ut accidens & substantia verè in se continent rationem entis. Alia impropria, in quibus nimirum omnibus ratio per nomen significata non inest proprie, sed uni tantum, nempe principali analogato proprie, cæteris improprie solum & metaphoricè, ut risus proprie uni inest homini, aliis rebus improprie, risus quippe actus est potentiæ loco-motivæ ex admiratione ortus, quæ ratio licet prato non conveniat, aménitas tamen prati aliquam cum eo proportionem habet, nam sicut homo ridendo benè sibi esse ostendit, sequè oblectari, cum risus sit index lætitiæ; ita pratum ridere dici potest quatenus amenitate suâ quiddam quasi præ se fert lætitiâ, ideoque ridere cum quiddam proportionem dicitur ad risum hominis, unde hæc ducta est metaphora.

Quod optimè more suo declarat S. Thomas 1. p. q. 13. art. 6. corp. his verbis, Ridere dictum de prato nihil aliud significat, quam quod pratum similiter se habet in dextera cum foveret, sicut homo cum ridet secundum multitudinem proportionis. Hæc autem proportio Equivocis, quæ proprie talia sunt, non competit, Gallus enim non dicitur de incolâ Gallia, non competit, Gallus enim non dicitur de incolâ Gallia, cum gallinaceo convenientiam, quippe quam nullam habent illius regionis incolæ plus quam cæteræ gentes, nec è contrâ. Re igitur verâ nulla meo iudicio Equivoca censentur talia, nisi Equivoca à casu, ut vocant, quæ nimirum impositiones diversas planè habent, ac disparatas.

Hæc vocatur Analogia attributionis, quia licet nomen sit commune, ratio tamen per nomen significata solum est eadem per quandam attributionem ad principale analogatum, cætera enim rationem illam per nomen significatam proprie non participant, ideoque de his intelligitur, sicut & de Equivocis axiomata illud Philosophorum, Analogum per se sumptum stat profano sori. Dum ergo dicimus risus, de risu semper intelligitur hominis, ab his proinde abstrahi una ratio communis nequit, in qua verè conveniant, cum nulla talis in ipsis reperitur.

Sic sanum Analogum dici solet, præcipua tamen ejus ratio principali tantum est Analogato intrinseca, cæteris extrinseca; dicitur enim præcipue de animali, estque tale temperamentum qualitatum, quam rationem sanitatis respicit in animali medicina ut cauta.

Sic sanum Analogum dici solet, præcipua tamen ejus ratio principali tantum est Analogato intrinseca, cæteris extrinseca; dicitur enim præcipue de animali, estque tale temperamentum qualitatum, quam rationem sanitatis respicit in animali medicina ut cauta.

I. sub genere dicitur, sub genere latere Equivocationes.

III. Analoga sub una ratione, sunt univoca sub aliâ.

IV. Analoga alia propria, alia impropria.

Quid sit risus, & cui primario conveniat.

V. Hanc Analogiam optime explicat S. Thomas.

VI. Hæc dicitur Analogia Attributionis.

VII. Principali tantum Analogato intrinseca.

Quid sit sanitas.

sa, & pulsus ut iudicium. In eo igitur conveniunt duo hæc postrema, quod in obliquo sanitatem connotent animalis, quam causat prima, secundum ostendit. Unde in eorum definitione necessarîo in obliquo ponitur sanitas animalis, ut medicina est quæ sanitatem causat animalis. At in definitione sanitatis antonomastice sumptæ seu animalis, nulla aliarum sanitatum fit mentio; definitur enim sanitas animalis, quod recta sit humorum coordinatio, & qualitatum temperamentum.

VIII. Quaedam Analoga principalis de creaturis dicuntur, quàm de Deo.

Notandum verò ex S. Thom. 1. p. q. 13. art. 6. corpore, aliqua prius & principalius de creaturis dici quàm de Deo, ea scilicet quæ de Deo dicuntur metaphoricè, metaphora à creaturis ad Deum translata. Sic, inquit ille, nomen leo de Deo dicitur metaphoricè, & significat Deum fortiter se habere in suis operationibus.

IX. Analogia proportionalitatis.

Aliud Analogorum genus est, quæ Analoga vocantur proportionalitatis, quorum nomen est commune, ratio verò per nomen significata proportionaliter eadem. Ad quorum explicationem. Notandum nomen proportio licet nunc ad quamcunque habitudinem unius rei ad aliam significandam extendatur, sicut & proportionalitas ad similitudinem quarumcunque dua-

rum proportionem, propriè tamèn significat habitudinem unius quantitatis ad aliam, ut cum quis dicit quatuor duplam habere proportionem ad duo, proportionalitas verò est proportio proportionum, ut cum dicimus, sicut se habent quatuor ad duo, ita octo ad quatuor. Unde in Analogia proportionalitatis requiruntur ad minimum tres termini, in d. nonnunquam inveniuntur quatuor, ut si dicatur, sicut se habent octo ad quatuor, ita sex ad tria.

Proportionalitas est proportio proportionum.

Hæc porrò Analogia, non semper tollit univocationem, ut in exemplis proximè allatis constat, ubi ratio dupli quaternario numero, octonario & senario est univoca. Quando verò ratio significata metaphoricè tantum est in altero, tunc tollitur univocatio, ut si quis dicat, sicut se habet visus hominis ad hominem, ita visus prati ad pratum.

X. Hæc Analogia non semper tollit univocationem.

Tandem observandum in Analogia proportionalitatis, seu attributionis improprie duas intervenire impositiones, alteram circa primarium analogatum, alteram circa secundarium, inter se tamen subordinatas. In quo nihilominus differunt ab Equivocis merè à casu, quæ licet duas similiter habeant impositiones, eas tamen temerè habent, & sine ulla subordinatione.

XI. In quo Analogia Proportionalitatis differt ab Equivocis.

DISPUTATIO XL.

De Analogia Entis.

SECTIO PRIMA.

An præscindi possit una ratio, vel conceptus Entis.

I. Negant aliqui posse abstrahi conceptum Entis.

Aliqui ne Ens univocum esse asserant, negant unum ab eo abstrahi conceptum posse: ita ex Thomistarum scholâ non pauci; Cajet. Opusc. hac super re, Ferrar. 1. cont. Gentes. c. 34. Ban. 1. p. q. 13. ar. 6. Fons. etiam 4. met. q. 2. c. 2. f. 4. Vasq. 1. p. d. 22. c. 5. & d. 114. c. 2. n. 6. Kub. tract. de Analog. n. 37. & alij. Argumenta postea afferentur cum solutionibus.

II. Datur unus conceptus Entis communis omnibus realibus.

Conclusio: Datur unus conceptus formalis, & obiectivus illi correspondens, abstractus ab omni ente reali, Deo, & creaturis, substantia accidente, & cæteris. Ita S. Thom. q. 1. de verit. ar. 1. corp. Scotus cum suis, & est longè communior inter recentiores opinio: tenet eam P. Suar. 1. met. d. 2. f. 1. & 1. P. Hurt. d. 9. log. f. 4. subf. 2. & d. 2. met. f. 5. P. Ariag. d. 22. log. 1. 1. subf. 2. saltem quoad conceptum formalem.

III.

Prima pars conclusionis constabit ex probatione secundæ, nam si obiectum actui correspondens sit unus aliquis conceptus obiectivus, non est cur conceptus formalis, seu actus non sit unus.

IV. Ratio est quæ illa omnia verè continentur in ratione Entis.

Secunda itaque conclusionis pars, quod unus datur conceptus obiectivus entis, probatur primò, nam licet ubi ratio per nomen Analogum significata propriè & intrinsecè non inest omnibus analogatis, una abstrahi ratio communis omnibus non possit; quia veram in eâ ratione convenientiam non habent (quæ tamen juxta omnes fundamentum non abstractionis conceptus alicujus communis) at ubi ratio significata inest omnibus verè & propriè, non est cur abstrahi ab illis ejusmodi conceptus nequeat. Confirmatur primò, secundum Dialecticos datur analogia propria, in cujus scilicet analogatis omnibus sit propriè ratio per nomen importata, quod tamen auctores hi negare coguntur, si enim concedatur, non est cur ea ratio abstrahi non possit, cum considerari possit non consideratis particularibus

rationibus, in quibus discrepant. Confirmatur secundò, nam à Dialecticis similiter omnibus Analogia in Analogiam attributionis dividitur, & conceptus communis, at juxta hanc sententiam secundum hoc membrum tollitur, ut constat, ergo.

Probatur secundò, Ens etiam juxta adversarios transcendit substantiam & accidens, cum sit unum ex transcendentibus voce illa Reubar comprehensis, ergo ratione distinguitur à substantiâ & accidente, patet consequentia, substantia non transcendit accidens & substantiam, sicut nec accidens transcendit substantiam & accidens, cum id quod aliud transcendit, ultimis ejus differentiis ratione nostrâ esse debeat intrinsecum, substantia autem realiter & intrinsecè inclusa non est in ultimâ differentiâ accidentis, nec è contrâ, ergo conceptus Entis, qui est conceptus transcendens, non est conceptus substantiæ & accidentis; ergo aliquid ipsis superius & latius patens, & quod utrique tanquam ratio communis conveniat.

V. Ens transcendit substantiam & accidens, ergo potest abstrahi.

Dices, conceptus Entis dicit substantiam vel accidens, ac propterea cuncta transcendit, omnia enim vel substantia sunt vel accidens. Contrâ, ergo ratio nale vel irrationale, spirituale vel materiale erunt termini transcendentis, nihil enim est quod non vel spirituale sit, vel materiale, rationale vel irrationale. Dices secundò, Ens immediatè & formaliter dicit accidens & substantiam. Contrâ, &

VI. Conceptus Entis non est substantia vel accidens.

Tertiò probatur conclusio, hæc est vera prædicatio, substantia est Ens, ergo Ens non dicit immediatè & formaliter substantiam & accidens, si enim animal formaliter & explicitè rationale diceret & irrationale, prædicari de homine non posset, quia prædicatum in se homini repugnans includeret; quâ de causâ nec vivens de lapide prædicatur nec animal de plantâ, Confirmatur, Ens est de intrinsecò & quidditativo conceptu substantiæ, sed accidens non est de intrinsecò & quidditativo conceptu substantiæ, ergo Ens in suo formali conceptu non includit accidens. Quod idem argumentum formari de substantiâ posset respectu Accidentis, licet enim dicere, substantia est Ens, non tamen substantia est accidens.

VII. Hæc prædicatio est vera substantia est Ens, ergo Ens non dicit formaliter Accidens.